

Schandl Károly: Birtokpolitika és földreform Magyarországon.

Charles Schandl: Politique de propriété et réforme agraire en Hongrie.

Kiadja a M. kir. Földmivelésügyi Minisztérium. Budapest. 1927. 58 oldal.

Publié par le ministère r. h. de l'Agriculture. Budapest, 1927. 58 pages.

Resumé. L'étude de M. Charles Schandl veut renseigner l'étranger sur la réforme agraire hongroise, dont il fait connaître l'essence et l'application. Les travaux relatifs à cette réforme ayant été terminés pour la plupart, l'auteur est à même d'en exposer, à grandes lignes, les résultats. La proportion des petites propriétés, qui était de 46.5% en 1921, s'élevait à 50.2% au début de 1925; après l'achèvement des travaux de la réforme agraire, elle atteindra probablement 64%. En 1913, dans le territoire actuel de la Hongrie, il y avait 620.000 petits propriétaires, et au début de 1925, 840.000. En supposant que le nombre en augmente pareillement, il sera au moins de 1.100.000 après l'accomplissement des travaux, de sorte qu'en fin de compte, le nombre des ouvriers agricoles non propriétaires ayant reçu de la terre du fait de la réforme montera à 75 %.

Schandl Károly most megjelent tanulmányában statisztikai adatokra támaszkodva főleg azt igyekszik bebizonyítani, hogy a földbirtok helyesebb megoszlását maga után vonó és az utóbbi években végrehajtott földreformtörvények (1920. évi XXXVI. t.-c. és 1924. évi VII. t.-c.) a mutatkozó nagy nehézségek és akadályok dacára, általában megfeleltek céljuknak. Összehasonlítva más államok hasonló irányú munkálkodásával, az kétségtelen, hogy az úgynevezett utódállamok úgynevezett agrártörvényei alapján végrehajtott birtokelkobzások minden egyébnek nevezhetők, csak földreformnak nem, viszont azt sem kell bizonyítani, hogy a magyar földreform, amelyik nemzeti és vallási szempontból a földtulajdonosok és földigénylők között különbséget egyáltalában nem tett, szociális tekintetben igen szép eredményeket ért el. A termelés visszafejlődésének kérdésére vonatkozólag maradt csak el a válasz, a szerző ezt a fontos kérdést tanulmányának csupán az utolsó fejezetében érinti, a jövőre nézve tesz megnyugtató kijelentéseket, az állami segítség több alakban megjelenik és a visszafejlődés folyamatát meg fogja állítani.

A szerző, mint az előszóban kifejti, tanulmányát az érdeklődő külföld felvilágosítására szánta, éppen ezért először is ismerteti a most végrehajtott földreform előzményeit, azután tárgyalja a

földreform célját és a végrehajtás módját, végül bemutatja annak eredményeit. A történelmi kialakulás vázlatos tárgyalása után a régi és új országhatárok között a földbirtokmegoszlásra vonatkozó adatokat mutatja be. Ezekből láthatjuk, hogy a kisbirtokok 1913. évi 45.8%-os aránya a trianoni békeszerződés utáni évben mindössze 46.5%-ra emelkedett, a birtokmegoszlás tehát — dacára annak, hogy a szabadfejlődés tendenciája a kisbirtokoknak kedvezett — egészségtelen volt, mert hazánkban a kisbirtokok összes területe ebben az időpontban jóval kisebb volt, mint a 100 kat. holdnál nagyobb birtokok összes területe. Ennél is súlyosabb baj volt nálunk az, hogy a földnélküli mezőgazdasági munkásság földhétségét rendes viszonyok között nem lehetett kielégíteni. Ezek a körülmények bírták rá a magyar kormányt, hogy beható és hosszas előzetes tárgyalások után a földbirtok helyesebb megoszlását szabályozó rendelkezésekről törvényjavaslatot terjesszen a nemzetgyűlés elé. A parlament ezt még az 1920. év őszén törvényerőre emelte, abban az évben a földreformra vonatkozó munkálatok tehát már meg is indultak.

A szerző ezután elég részletesen ismerteti a földreformtörvény és az azt kiegészítő novella intézkedéseit, úgyhogy az érdeklődő közönség a földreform végrehajtására vonatkozó eljárást a tanulmány alapján nagy vonásokban megismerheti.

Egyes földbirtokok megváltására irányuló eljárás a törvény rendelkezésének értelmében a törvény életbeléptetésének napjától (1920. december 7) öt évig volt elrendelhető, úgyhogy most már a még itt-ott folyamatban levő eljárások eredményeitől eltekintve a szerző tanulmányában beszámolhat az O. F. B. működése következtében beállott új helyzetről. Az 1925. évi statisztikai adatok szerint hazánkban a kisbirtok aránya elérte az 50.2%-ot, ez az arány tehát 8%-kal nagyobb, mint az 1921. évre vonatkozó fentemlített arány. Miután a felhasznált statisztikai adatok az 1925. év elején fennállott helyzetre vonatkoznak, azt hisszük, hogy a szerző indokoltan állíthatta tanulmányában, hogy a földreformmunkálatok teljes befejezése után a kisbirtokok arányszáma el fogja érni a 64%-ot. Amilyen arányban nőtt a kisbirtokok terjedelme, a szerint csökkent a földnélküli mezőgazdasági munkások száma, 1913. évben a kisbirtokosok száma a mai határookra átszámítva körülbelül 620.000 volt, 1925. év elején 840.000 kisbirtokosunk volt, a szerző feltételezi, hogy ez az emelkedési arány érvényesül a reform további folyamán, akkor a kisbirtokosok száma 1.1 millióra fog emelkedni. Ez azt jelenti, hogy a földnélküli földművesmunkások háromnegyed része jut földhöz és alig 200.000 földművesmunkás marad birtoktalan.

Végül a szerző röviden megemlékezik azokról a már folyamatban levő és tervbe vett állami akciókról, amelyeknek célja az új kisbirtokosok gazdálkodásának eredményessé tétele. Ezeknek az intézkedéseknek körültekintő és gyors keresztülvitele mindenestre csökkenteni fogja a gazdálkodás eredményességében most még eléggé mutakozó visszaesést.

S. I.

Ferdinand Tönnies: Der Selbstmord in Schleswig-Holstein.

Veröffentlichungen der Schleswig-Holsteinischen Universitäts-gesellschaft. Nr. 9. Schriften der Baltischen Kommission zu Kiel. Band VII. Breslau, 1927. 71 oldal.

Tönnies Ferdinánd professzor szűkebb hazája, Schleswig-Holstein morálstatistikai tanulmányozása során az öngyilkosságok alakulásának kérdésével is behatóan foglalkozott és egy mostanában megjelent tartalmas közleményt szentelt a begyűjtött adatok, nyert tanulságok ismertetésének. Tanulmánya bevezető összeállításában Tönnies 1818-ig megy vissza. E legrégebbi időszakban a rendelkezésre álló, de a mainál jóval hiányosabb statisztikai adatok szerint százezer főre évente kb. 7 öngyilkosság esett. A későbbi évtizedek öngyilkossági statisztikája már pontosabb és teljesebb s az öngyilkosságok számának emelkedése, valamint némely ma is megfigyelhető demográfiai sajátossága Tönniesnek a század derekáról publikált részletes adataiból már kiviláglik. A negyvenes években az öngyilkosságok arányszáma (százezer lakosra) évente kb. 15, az 1876—1910. években pedig átlag mintegy 30 volt. 1895-ig elég erősmértékű emelkedést mutatnak az adatok, majd 1896-tól 1905-ig némi enyhülés köszöntött be, míg a rákövetkező öt évben az öngyilkossági arány megromlása újból mutatkozott. A háborús peri-

dusban azután a férfinépesség körében az öngyilkosságok gyakorisága megcsappant, viszont a nők valamivel tovább emelkedett. A két nem öngyilkossági arányszáma a háború után ismét magasra emelkedett és kb. az 1908. évi arányszám (százezer lakosra 34) szintjén állapodott meg.

Tönnies adatai szerint Schleswig-Holstein Poroszország tartományai és Németország egyéb területeirészei közül aránylag magas öngyilkossági számával s a női nem nagyobbfokú részesedésével tűnik ki. Érdekes, hogy az öngyilkos nők aránya a férfiakéhoz viszonyítva az 1876. utáni három és fél évtized alatt észlelt határozott emelkedés ellenére (100 öngyilkos férfire 1876—1880-ban 26·9, 1906—1910-ben pedig 31·4 nő jutott) a háború előtti években is csak kevéssel tért el a negyvenes és ötvenes években feljegyzett arányszámtól (29·6). Ügyszintén már a múlt század közepi számokból kiolvasható a város és vidék között utóbbi javára mutakozó különbözőség, amelyben azonban a női nem alig részesedik, minthogy az öngyilkos nők aránya a vidéken csaknem ugyanannyi, mint a városokban.

Schleswig-Holstein egy részének Dániához csatolása a szerző munkájának háború utáni adatokkal való kiegészítését nagyon megnehezítette. Mégis Tönnies — amennyiben módjában állott — a Németországtól elszakadt területrészről is hoz újabb statisztikai anyagot, végül pedig egyszerű korrelációs-módszere segítségével veti egybe a tartomány öngyilkossági statisztikáját egyéb népese- dési, társadalmi és gazdasági jelenségekkel. Munkáját, mely a főbb adatokat igen részletes közigazgatási tagozódásban is bemutatja, maga sem tartja befejezett egésznek, hanem a kutatómunka során felmerült néhány újabb szempontból még kiegészíteni óhajtja.

Th. L. dr.

A m. kir. közp. statisztikai hivatal könyvtárába érkezett munkák.

Ouvrages arrivés à la bibliothèque de l'Office central royal hongrois de statistique.

Nemzetközi vonatkozású művek és elméleti munkák. (*Publications d'intérêt international et de théorie générale.*) — *Aperçu de la démographie des divers pays du monde*, 1927. I. Etat de la population II. Mouvement de la population. Office permanent de l'Institut intern. de statistique. La Haye.

Statistische Zusammenstellungen über Aluminium, Blei, Kupfer, Nickel, Quecksilber, Silber, Zink und Zinn. 28. Jg. 1920/1926. Metallbank und Metallurgische Gesellschaft. Frankfurt a/M.

Comité mixte pour la répression du faux monnayage. Rapport et projet de convention. Société des Nations. Genève. 1927.

Conférence internationale pour l'abolition des prohibitions et restrictions à l'importation et à l'exportation. (17 octobre au 8 novembre 1927.) Société des Nations. Genève. 1927.

Die Wanderungsbewegungen, 1920—1924. Internationales Arbeitsamt. Genf. 1926. (Studien und Berichte. O/2.)

Das Recht der beruflichen Vereinigung. Band I. Rechtsvergleichende Untersuchung. Genf. 1927. (Studien und Berichte. A/28.)

Krebs, Norbert: *Die Entwicklung der Geographie in den letzten fünfzehn Jahren*. Frankfurt a/M. 1927. (Frankfurter Geographische Hefte. 1.)

Vinci, Felice: *Previsioni demografiche*. Isti-